

Ouder worden is bevrijdend

Renate Dorrestein vindt dat de generaties hun eigen rol en waarde moeten terugkrijgen

Renate Dorrestein: „Je moet niet doorgaan met almaar uit hetzelfde vaatje tappen en méér willen. Méér is het voorrecht van de jeugd en dat moet je op een gegeven moment leren loslaten.” FOTO: JOST HOVING

door Marie Verheij

Renate Dorrestein neemt dit jaar het Boekenweekessay voor haar rekening. Het is een pamflet tegen age-orexia: de pathetische jacht op de eeuwige jeugd, het zogenaamd leeftijdloos ouder worden. Als het aan haar ligt, krijgt elke leeftijdsfase haar eigen intrinsieke waarde terug. Leeftijd mag best een functie hebben. We zijn nu eenmaal beperkt houdbaar, nou én?

Renate Maria Dorrestein (1954) woont in een sfeervolle villa aan een rechte laan in het chique Aerdenhout. Rododendrons omringen het huis, in het gazon sprankelen volop paarse krokussen en de hortensia loopt al uit. Een lange, ranke vrouw verschijnt in de deuropening: Renate Dorrestein. In de woning wemelt het van heiligenbeeldjes. Er staat een ronde tafel, er zijn veel boeken en er hangt een hedendaags drieliuk aan de wand. „We leven in een hoopvolle tijd. Alles wordt lichter en de vogels kwetteren”, zegt de schrijfster die vijftientwintig jaar geleden debuteerde met *Buitenstaanders*. Vier jaar geleden hikte ze enorm tegen haar vijftigste verjaardag aan. Dat leed is geleden. „Om vijftig te worden, moest ik een drempel over”, bekent Dorrestein. „Ik kon in die periode geen besluiten nemen. Ik moest eerst vijftig worden. Het is het besef dat je je leven hebt gehad en je eerste confrontatie met je eindigheid. Want vijftig worden op zichzelf is natuurlijk een fluitje van een cent.”

Het is niet zo dat leeftijd haar onberoerd laat. „Je bent kennelijk niet in staat jezelf als een veel ouder persoon te zien. Ik ben nu 54 en ik kan het me niet voorstellen hoe het is om 64 of 74 te zijn. Dat zit blijkbaar niet in het menselijk repertoire. Het is iets wat we gaandeweg zullen ervaren. Ik heb me voorgenomen het spannend te vinden. Er komen nieuwe dingen op me af die ik nog niet eerder heb meegemaakt en dat kan fascinerend en interessant zijn.” We zullen onder ogen moeten zien dat iemand van zeventig geen zeventien meer is, schrijft ze in het Boekenweekessay *Laat me niet alleen*. Sterker nog, het heeft volgens haar charmes om al zo lang te leven. „Hoe langer je leeft en hoe meer je het leven oefent, hoe beter je erin wordt. Ik denk dat je steeds meer vaardigheden ontwikkelt die ertoe leiden dat je los komt te staan van de dingen die onzin zijn.”

OUDERE MENSEN ZIJN VAAK OP EEN ANDER STATION BELAND

Ouderdom kan een verruiming van het bewustzijn betekenen waarvan jongere mensen nog geen enkel vermoeden hebben, stelt u vast. Maak dat eens concreet. „Ik heb bij oudere vrienden gemerkt dat zij in hun denken op een ander station zijn beland. Aan oude mensen van in de negentig kun je heel vaak merken dat de dood een dagelijkse metgezel en vriend voor ze wordt, waar die voor ons vaak nog een abstractie is. Het wordt een uitzien naar en hopen dat God ze komt halen. Daar kun je met je verstand niet bij als je twintig, dertig of veertig bent.”

U hebt tien jaar ME gehad. Waren er in die ziekteperiode momenten waarop u ook op dat station stond?

„Ik heb wel eens gedacht: voor mij hoeft het zo niet. Het was ontzettend zwaar, een akeelige periode in mijn leven, waarvan ik dankbaar ben dat die achter me ligt. Ik hoop dat het een goede oefening voor de oude dag is geweest. Ik heb bijvoorbeeld geleerd afhankelijk te zijn.”

Waarom vond u dat moeilijk?

„Als je ouder wordt, is er het perspectief dat je het niet meer alleen kunt en dat je de hulp van anderen moet inroepen. Ik heb ingezien dat heel veel mensen het bijzonder prettig vinden een ander bij te staan. Je denkt dat je ze tot last bent, maar dat is slechts ten dele waar. Mensen vinden het fijn als ze iets kunnen betekenen voor iemand in nood.”

IK HOOP DAT ZE ME WEL OVER DE DREMPEL ZULLEN HELPEN

Gelooft u in een hiernamaals?

„Ik denk wel dat er een leven na de dood is, waarin we elkaar tegenkomen. Dat is een troostrijke gedachte. Ik hoop dat ik in mijn eigen uur van sterven ontzettend veel steun kan ontlenen aan de gedachte dat ze allemaal met uitgestrekte armen op me staan te wachten en dat ze me wel over de drempel zullen helpen. Dat ik mensen die ik al heel lang moet missen weer onder ogen kom.”

U bent wel eens getypeerd als een uitgesproken katholieke schrijfster, bij wie genade, vergeving en schuld centraal staan.

„Ik ben inderdaad doordeesemd van het katholicisme, maar het is niet iets dat ik er opzettelijk inbreng.”

Wie is God voor u?

„Een vorm van bescherming. De hand die mij draagt en van wie ik geen concrete

HET IS NET ALSOF IK DE LAATSTE JAREN VAN ALLES AAN HET OOGSTEN BEN

voorstelling heb. Een instantie die maakt dat ik niet in mijn eentje in de kosmos ben. Waarbij ik wel moet aantekenen dat in alle geloven verlangen en hoop is en nooit een zeker weten.” Dorrestein groeide op in een advocatengezin waarin het rijke roomse leven floreerde. „Het katholicisme is zo vol vergeving, zo vol van liefde en zo vol van schoonheid. Ik was altijd het bruidje met bloemen in mijn haar. Ik zat bij de nonnen op school en ging met de klas biechten. Ik vond het prachtig. Het heeft mijn leven gevormd. Het was ontzettend veilig.” Als kind las ze de boekjes van de protestants-christelijke W.G. van de Hulst. Die bracht een studievriendin van haar vader als cadeautje mee. „Voetstapjes in de sneeuw en zo bitter koud. Dat was voor een fantasievol kind als ik heerlijk.” De eerlijkheid gebiedt haar wel op te biechten dat ze de kerk heeft verlaten. „Dat is een weerzinwekkend instituut.”

Wat zijn de dingen die u niet overboord gooide?

„Het vertrouwen in iets groters en dat is belangrijk in mijn leven.”

ALLEEN EEN LIEFHEBBENDE EN EEN TROOSTENDE GOD

Hebt u ook een eigen heilige?

„Maria. Mijn tweede naam. Net zoals vrijwel alle katholieke meisjes kreeg ik die met

mijn geboorte mee. Maria is zo'n toegankelijke persoon, een soort loket naar het hogere en toch een aards wezen. Later zag ik in dat ze ook een tragische figuur is – een vrouw die de opdracht kreeg een kind groot te brengen voor de marteldood. Daar moeten we maar niet al te lang bij stilstaan en Maria vooral blijven zien als een middelares.” Jezus Christus zegt Dorrestein „niets”, God juist alles. „Een katholiek heeft nooit een strenge God, alleen maar een liefhebbende en een troostende God, een God die je niet alleen laat, die vergevingsgezind is, echt de enige die zonder oordeel, en met mededogen naar je kijkt. Iemand die je neemt zoals je bent.”

Intussen maken wij er een potje van in dit aardse tranendal.

„Iedereen heeft zijn eigen verantwoordelijkheden. Je kunt God niet de schuld geven als het misgaat in de wereld.” Dorrestein vertelt over een tien jaar oudere vriendin die heel haar leven al Italiaans had willen leren, maar er nooit aan was toegekomen. En als ze er nog aan zou beginnen, zou ze er slechts zo kort van profiteren dat ze dat als vergeefse moeite beschouwde. „Je kunt het ook omdraaien en zeggen dat het heerlijk is dat je geen Italiaans meer hoeft te leren. Vervolgens gingen wij samen lijsten maken van dingen die we niet meer hoefden. Kijk naar het voortschrijdende leven als bevrijder en niet als verliezer.”

ALS JE OUDER WORDT DE STILTE VAN JE HART BETREDEN

Waar voelt u zich van ontslagen?

„Van diepzeeduiken, parachutespringen en allemaal dingen die ik niet heb gedurfd.”

En wat heeft u juist verworven?

„Boven je vijftigste gebeurt er iets fysiologisch in je brein waardoor je bepaalde combinaties kunt gaan maken en verbanden

kunt leggen. Het is net alsof ik de laatste jaren van alles aan het oogsten ben. Ik zie op eens allerlei dwarsverbanden voor me en heb veel meer overzicht over dingen die vroeger als losse puzzelstukjes rondzweefden. Dat geeft mij een enorme wijsheid. Ook het toenemen van de wetenschap dat niets van blijvende aard is en dat alles voorbijgaat.”

Nog een citaat: als je ouder wordt, krijg je tijd de stilte van je hart te betreden.

„Als we allemaal op zo'n hysterische manier oud willen worden als Mick Jagger en Rob de Nijs doen we niet waarvoor die levensfase bedoeld is. Dat is onder meer de stilte van je eigen hart betreden en kijken wat je daar nog vindt en wat nog verricht moet worden en waar je nog mee in het reine moet komen. Je moet niet doorgaan met almaar uit hetzelfde vaatje tappen en méér willen. Méér is het voorrecht van de jeugd en dat moet je op een gegeven moment leren loslaten.”

VOLWASSENEN MOETEN WEER GRENZEN DURVEN STELLEN

Maatschappelijk engagement is Renate Dorrestein op het lijf geschreven. Haar jongste wapenfeit is een kruistocht tegen de doorgeplagen seksualisering van de samenleving. „Ik ben geshockeerd hoeveel weerstand er is tegen het onder ogen zien van wat er met kinderen gebeurt. Dan heb ik het niet over pubers maar over heel jonge mensen van tien, elf jaar die naar mijn gevoel te jong zijn om een soort dwingend erotisch ideaalbeeld opgedrongen te krijgen dat bijzonder luguber en sinister is. Een beeld waarin meisjes bimbo's en hoeren zijn en jongens verkrachters en pimps. Tot wat voor volwassen vrouwen en mannen groeien ze op als dit glamoureuus heet te zijn?”

Ze nam al een hele tijd waar dat volwassenen niet meer volwassen willen zijn en dat van kinderen wordt geprobeerd volwassenen te maken. „Kinderen wordt het amper gegund kind te zijn. Een kind van vier moet in een juniorstring rondlopen, terwijl een volwassen zakenman op een stepje door de stad fietst. Volwassen vrouwen noemen zich onder leiding van Heleen van Royen stout, alsof ze kleine kinderen zijn. Dan moet je niet raar opkijken als brugklassers groepsverkrachtingen plegen – maar dan gaat het wel over volwassen wandaden.” Ze schudt graag aan de boom van volwassenen die hun kop het zand steken. „We moeten jongere mensen veel diversere beelden van seksualiteit laten zien, waarbij het ook nog een keer kan gaan over warmte, verbondenheid en intimiteit.”

U roept op tot een ethisch reveil?

„Volwassenen moeten weer grenzen durven stellen en de rol van ouder op zich nemen. Ik vind het erg goed dat minister Plasterk een onomwonden signaal heeft afgegeven.”

OPEENS MET DOMINEE ABMA IN EEN MONSTERVERBOND

Hebt u als schrijver een morele taak?

„Je hebt de morele taak zonder agenda te willen schrijven, zonder een vooropgezette boodschap te verspreiden.”

U juicht het toe dat we een minister van Jeugd en Gezin hebben, maar hij had lid van een andere partij moeten zijn. Waarom?

„Het is lastig omdat de dingen die mensen zoals ik voorstaan heel erg lijken op de dingen die in christelijke hoek aanhang hebben, terwijl daar zo'n andere bedoeling achter zit. Toen wij voor het eerst in Opzij schreven over de gevaren van pornografie zaten we opeens in een soort monsterverbond met dominee Abma. Die wilde dat iedereen tot zijn achttiende een coltrui droeg. Wij hadden het over de juiste diversiteit van seksualiteit. Daarom vind ik de redenering van Rouvoet een beetje verdacht. Hij staat zaken voor die niet van deze tijd zijn. Ik wil niet terug naar de jaren vijftig waarin niets kon en niets mocht. Het gaat om vrijheid van kiezen wat je zelf wilt in plaats van te moeten voldoen aan de normen van de alles-moet-porno of de normen van het niks-mag-christendom. Dat zijn twee uitersten en ik vind ze allebei niet nastrevenswaardig.”

Is ultieme vrijheid dan het alternatief?

„Dat weet ik niet. Maar de vrijheid zoals die nu wordt gepreikt, ontardt in alles moet.”

Dus toch vrijheid in gebondenheid?

„Niet in dat neerzetten van één ding: alle meisjes zijn bimbo's en alle meisjes moeten als maagd het huwelijk in. Laat een waaier van mogelijkheden zien. Ik denk dat media en bedrijfsleven kunnen bijdragen aan het neerzetten van een meer gevarieerd en aansprekend beeld van seksualiteit waardoor jonge mensen meer te kiezen hebben. Want op die leeftijd is de behoefte om te conformeren enorm en de groepsdruk intens.”

MIJN BOEKEN GAAN OVER DE NACHTZIJD VAN HET LEVEN

In uw werk laat u de teugels van het kwaad soms wel erg vieren.

„Daar gaat literatuur over. Dat was al zo onder Homerus. Het gaat altijd om conflicten en de nachtzijde van het leven. Het leven is chaos en fictie is ordening, de gestileerde weerspiegeling van de werkelijkheid. Boeken over mooie dingen, dingen die goed gaan, verstandige mensen die om de tafel zitten om het allemaal uit te praten, zijn saai en heel erg dun. Ik heb altijd een conflict nodig om de zaak op gang te krijgen.”

Hoe lost u zelf een conflict op?

„Sommige conflicten kun je niet oplossen. Soms moet er wat tijd overheen gaan of moet er iets gebeuren waardoor een van beide partijen tot een ander inzicht komt. Ik denk niet dat alles op te lossen is. Zelfs vriendschappen die tot de eeuwigheid bestemd leken, kunnen veranderen in knopen van haat en nijd.” Ze vindt het moeilijk uit te leggen hoe het schrijven bij haar in zijn werk gaat. „Ik begrijp het zelf ook niet helemaal. ik begin maar ergens te schrijven. Uit een scène die ik voor me zie, ontwikkelen zich vanzelf draden. Personages komen ergens vandaan en moeten ergens naartoe. Op een of andere manier ontrolt zich dat. Je hebt twee soorten schrijvers, zij die plannen en zij die dat niet doen. Ik ben van de laatste school. Ik begrijp niet hoe je op het droge een verhaal kunt uitdenken. Ik denk dat de niet-planners meer plezier in hun werk hebben. Je wordt elke dag overrompeld en er gebeurt wat. Een nadeel is wel dat je ontzettend veel moet herschrijven. Het ergste wat mij overkwam is tweëndertig keer. Je moet veel weggooien, maar het blijft van dag tot dag heel spannend een boek te zien vrijzelen.” Op haar eigen gevoelsleven trekt dat proces nagenoeg geen sporen. „De lezer maakt meer emoties door dan ik. Ik vlecht met een ambachtelijk oog mijn boek in elkaar. Ik ben de regisseur en trek aan de emotionele touwtjes bij de lezer.”

ROMAN SCHRIJVEN DWINGT MIJ AL DAT GRIJS TE LATEN ZIJN

Van de vorig jaar overleden Amerikaanse schrijver Kurt Vonnegut die een eenvoudige schrijfstijl combineerde met zwarte humor en satire, leerde Dorrestein dat tijdens de concentratie van het schrijven het allerbeste bij jezelf naar boven komt, iets wat gewone stervelingen kennelijk missen. „In de daad van het scheppende werk krijg je toegang door een zolderluik naar het collectieve onbewuste, een soort collectief weten. Zo gebeurt het dat je vaak denkt: dit kan ik niet bedacht hebben. Er openbaren zich geen enorme wijsheden aan mij, maar die dingen die ik nodig heb voor het verhaal komen wel door dat luikje naar beneden kukelen. Blijkbaar krijg je toegang tot werelden die meteen weer dichtgaan zodra je thuis achter de keukentafel zit. Daarom vallen schrijvers in het echt vaak zo tegen.”

Ze onderkent het gevaar dat een overdosis ironie de ernst teniet kan doen. „Ik ben heel lang bang geweest voor allerlei emoties. Ik was bang dat mijn werk te sentimenteel zou worden. Dus loste ik de dingen kluchtig op. Later besefte ik dat het veel moeilijker was mensen geloofwaardig in het water te laten vallen. Een essay stelt andere wetten. Je kunt een stelling betrekken en die vervolgens zo goed mogelijk gaan bepleiten. Maar een roman dwingt je tot nuancering. Ik ben in het dagelijks leven helemaal geen genuanceerd persoon. Een roman schrijven dwingt mij al dat grijs te laten zien.”

MEDE N.A.V.

Laat me niet alleen

RENATE DORRESTEIN, UITGAVE CPNB 2008 (BOEKENWEEKESSAY), 62 BLZ. € 2,50.